

Dan Slușanschi (1943–2008), unul dintre cei mai proeminenți clasiști și filologi români, a fost profesor la Universitatea din București, unde a ținut cursuri de lingvistică indo-europeană (limbă și mitologie), istoria literaturii sanscrite, veche persă (istorie, civilizație, limbă), istoria limbii latine, sintaxă latină, sintaxă greacă, latină medievală și neolatină, critică de text și metrică antică. A fost profesor invitat la universitățile din Bruxelles, Liège, Berlin, Caen, Chișinău, Cluj, Timișoara, Constanța și doctor honoris causa al Universității din Caen. A publicat studii de specialitate și cursuri universitare (*Le vocabulaire latin des gradus aetatum*, 1974; *Sintaxa propoziției latine*, 1984, 1994; *Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene*, 1987, cu Lucia Wald; *Du latin aux langues romanes*, 1991, cu Maria Iliescu; *Sintaxa frazei latine*, 1994), precum și mai bine de 150 de articole științifice, eseuri și recenzii în reviste de prestigiu din țară și din străinătate. A tradus, singur sau în colaborare, din operele lui Emile Benveniste, Giuliano Bonfante, Pierre Grimal, Georges Dumézil. A editat opera lui Dimitrie Cantemir scrisă în limba latină și a tradus pentru prima oară în limba română *Istoria creșterilor și a descoperirilor Curții Othman[n]ice*. A tradus, de asemenea, din dialogurile platoniciene. Pentru opera sa, a primit Premiul „Perpessicius” al revistei *Manuscriptum*, Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române și Premiul Național al Cărții (împreună cu Francisca Băltăceanu).

Dan Slușanschi este autorul singurei traduceri integrale în limba română, în metrul original, a epopeilor homerice, căreia i se adaugă traducerea, tot în hexametri, a *Aneidei* lui Virgiliu.

De-a lungul întregii sale cariere, a militat pentru revirimentul studiilor clasice și umaniste în România. Într-unul dintre ultimele interviuri își mărturisea această profesiune de credință: „Filologul este Atlas, cel care poartă lumea culturii pe umerii săi. Umanismul nu este o fabrică de fum sau de fumuri, ci chezașia statornică a nădejzii că omul și omenirea mai au un viitor, un altul decât prăbușirea în apocalipsă”.

HOMER

ODYSSEIA

TRADUSĂ ÎN HEXAMETRI,
CU O POSTFAȚĂ,
BIBLIOGRAFIE ȘI INDICI DE

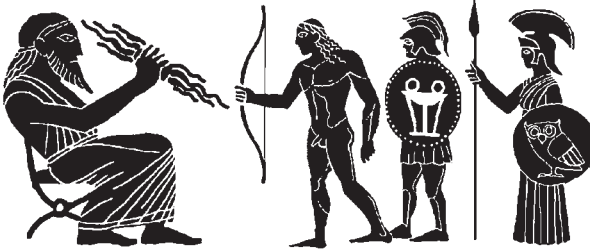
DAN SLUȘANSCHI

ȘI ILUSTRATĂ DE
ALEXANDRU RĂDVAN

HUMANITAS
BUCUREȘTI

CÂNTUL I

ADUNAREA ZEILOR. ÎNDEMNURILE ATHENEI CĂTRE TELEMAH. Aedul invocă Muza și expune tema poemului (1–10). Zeii țin sfat, la îndemnul Athenei, hotărând întoarcerea lui Odysseu, reținut încă de Calypso (11–95). Athena, sub chipul lui Mentos, un vechi oaspe al lui Odysseu, ajunge în palatul din Ithaca, unde e bine primită de Telemah, pe care-l încurajează (96–318). Cu un nou avânt, cu adevărat bărbătesc, Telemah îi înfruntă pe peșitori, uimindu-și până și mama (319–364). Antinou și Eurymah caută să-i facă față și să-l intimideze, abătând apoi discuția, care era în defavoarea lor (365–419). Ospățul se încheie, toți mergând la culcare, iar Telemah rămâne să cugete singur, la sine în iatac (420–444).

CÂNTĂ-MI, O, MUZĂ, bărbatul cu gând iscusit, care-ntruna
 Dus fu pe mare, când, sfântă, a Troiei cetate luat-a
 Și, printre mulți muritori, a văzut și cetății, și-obiceiuri!
 Multe-a avut el de tras și pe mare, cu sufletu-i ager,
 Viața păzindu-și mereu, și întoarcerea soților mândri! 5
 Dar, nici așa, pe tovarăși să-i scape, oricât a dorit-o,
 N-a izbutit, căci smintirea i-a dus, fără leac, la pierzare,
 Bieții de ei, când mâncară-ale Soarelui falnic cirede –
 Hyperion, care lor le-a răpit a întoarcerii clipă.
 Despre acestea, Zeiță, fică-a lui Zeus, ne grăiește! 10
 Dară ceilalți, chiar cu toții, câți grelei pierzări îi scăpară,
 Bine acasă ajuns-au, ieșiți din război și talazuri,
 Numai pe el, plin de dorul întoarcerii și al soției,
 Nimfa stăpână-l ținea, Calypso, o zeiță-ntre zâne,
 În grota ei poleită, poftind ca de soț să îl aibă. 15
 Dar când și anul trecut-a, în curgerea vremilor lină,
 Sorții i-au tors Cei din ceruri spre casă din nou să se-ntoarcă
 În al Ithacei pământ, nici atunci încă scos din necazuri,
 Nici cu toți soții săi dragi! Dară zeii de el aveau milă,
 Nu însă și Poseidon, ce se-afla-ncrâncenat fără seamăn 20
 Pe Odysseu cel zeiesc, pân' s-ajungă în țara lui dragă.
 Însă el spre Etiopii din zări depărtate purcese –
 La Etiopii spre geana pământului, ultimii oameni,
 Unii mai unde-asfințește Hyperion, la-alții răsare –
 Întâmpinându-le jertfa cea mare de miei și de tauri. 25
 El se-nfrupta după poftă, la chef; iară ceilalți din ceruri,
 Toți adunați, se aflau în Olymp, în palatul lui Zeus.
 Iar către dâșii grăi Tatăl zeilor și-al omenirii,
 Căci și-amintise atunci de Egist, cel frumos și de vază,
 Jalnic ucis de slăvitul Oreste al lui Agamemnon. 30
 Despre acesta-amintindu-și, grăi către zeii din ceruri:
 „O, zei, dar cum muritorii pe zeii din cer îi mai muștră!
 Căci de la noi iute zic că vin relele, însă ei înșiși
 După smintelile lor pătimesc, chiar și peste ce-i datul!

- 35 Uite și-acum: peste soartă, Egist o luă de nevestă
 Chiar pe soția nuntită-a Atridului, și-l și ucise
 Când s-a întors, deși bine-și știa – căci i-am spus-o cu toții –
 Soarta, noi chiar trimițându-i pe Hermes, mai tare ca Argos,
 Nici pe el să nu-l omoare, nici soața să nu i-o pețască!
- 40 Căci răzbunare va scoate Atridului însuși Oreste,
 Când un bărbat va ajunge și țara-i cea dragă dori-va.
 Astfel grăitu-i-a Hermes: Egist împietrit fu la cuget,
 Oricât lui bine-i dorise – și-acum din belșug el plătit-a!“
 Ci lui răspunsul i-l dete zeița cu ochi verzi, Athena:
- 45 „Tată al nostru, Cronide, tu, cel mai de seamă, Stăpâne,
 Cela, de zace acuma, pe drept e, sortită-i pieirea!
 Tot așa piară și alții, de-or face cumplitele-i fapte!
 Dar mie inima-n piept mi se frânge gândind la Odysseu
 Bietul de el, chibzuitul: departe de-ai săi pătimește,
- 50 Apei în mijloc, în insula unde-i e mării buricul!
 Insulă înveșmântată-n păduri, cu palatul zeiței –
 Fiica lui Atlas cu gândul cumplit, care-a mării adâncuri
 Toate le știe, chiar el în spinare ducând, fără preget,
 Stâlpii cei mari care țin despărțite și Glia, și Cerul.
- 55 Iar fiica lui îl păstrează pe bietul ce lacrimi mai varsă
 Tot mereu, galeșe vorbe spunându-i, ca el să rămână,
 Și ispitindu-l, Ithaca s-o uite, și-atât! Dar Odysseu,
 Tot năzuind ca și fumul măcar, sus spre cer, să-l zărească
 Din țara lui, numai moartea și-o cheamă. Ci inima ție
- 60 În pieptu-ți drag nu se rupe, Olympice? Și nu Odysseu
 Lângă argivele nave cu jertfe-nchinatu-s-a ție-n
 Troia cea fără hotar? Oare cum de-l urăști fără seamă?“
 Ci ei răspuns îi dădu Zeus, grăind, Strângătorul de nourii:
 „O, fiica mea, au ce vorbă putut-a să-ți scape din gură?
- 65 Cum s-ar putea ca, eu unul, să-l uit pe zeiescul Odysseu,
 Ce-i mai presus, la gândire, ca toți muritorii, iar jertfe
 Datu-le-a nemuritorilor zei, ce-s stăpâni peste ceruri?!
 Lui însă Poseidon, cel Stăpân pe pământuri, întruna
 Ciudă îi poartă, cumplit, și de când l-a orbit pe Cyclopul

Tare ca zeii, pe-acel Polyfem, uriaș de puternic 70
 Între Cyclopii din neamu-i: născutu-l-a Nimfa Thoosa,
 Fiica lui Forkys, mai mare pe-al mării talaz fără roade,
 După ce-n peștera-adâncă a fost cu Poseidon odată.
 Iară de-atunci pe-Odyseu Poseidáon, Cutremură-lume,
 Nu l-a luat să-lucidă, ci-l mână departe de țară. 75
 Haideți dar, noi, cei de-aicea, să stăm cugetând laolaltă
 Cum să-l lăsăm să se-ntoarcă, iar Poseidáon lăsa-va
 Ciuda-i cea grea: căci nu are cum, nouă la toți, împotrivă,
 Nemuritorilor, vrerea-ne ca s-o înfrunte el singur!“
 Ci lui răspunsul i-l dete zeița cu ochi verzi, Athena: 80
 „Tată al nostru, Cronide, tu, cel mai de seamă, Stăpâne,
 Dacă așa le e drag fericiților zei, ca acuma
 Să se întoarcă-Odyseu, înțeleptul, la sine acasă,
 Hai dar, Hermes, Călăuzul, acela mai tare ca Argos,
 Să-l îndreptăm către insula din Ogygia, pe dată, 85
 Nimfei cu mândre cosițe să-i spună, cu tare poruncă,
 Despre întoarcerea lui Odyseu, încercatul – să-l lase!
 Iară eu însămi porni-voi acum spre Ithaca, pe fiu-i
 Să-l mai îndemn din cuvânt și tărie în suflet să-i semăn,
 Ca să îi cheme la sfat pe Aheii cu plete frumoase 90
 Și tuturor peșitorilor aspră muștrare să deie,
 Cum că și oile-i taie, și boii cosind din copite.
 Și-am să-l trimit pân' la Sparta și-n Pylosul plin de nisipuri,
 Știre să ia de întoarcerea tatei, de-o prinde vreo veste,
 Dar și ca slavă și vază-ntre oameni, mărit, să culeagă!“ 95
 Astfel grăind, la picioare-și legă preafrumoase sandale,
 Veșnice, de-aur, și care-o purtau pe întinderea mării
 Și pe pământul întins, deopotrivă cu-a vântului boare.
 Dară cu sine luat-a și sulița-i tare,-ascuțită,
 Grea, mare, strașnică, șiruri de-oșteni ce-ngenunche în luptă 100
 Printre viteji, când se mânia fiica vânjosului Tată.
 Ci ea pași din înaltul Olympului cu avântare,
 Și-n loc stătu în cetatea Ithacei, la porți la Odyseu,
 Lângă al curților prag, iar în palmă ținea strânsă lancia,

- 105 Chipu-i fiind cel al oaspeiului Mentos, mai mare în Tafos.
 Colo află pețitorii cei falnici, în față, la poartă,
 Cum stau și se desfătau, jucând pietre, cu toți așezați pe
 Piei argășite de vite, tot câte jertfiseră înșiși.
 Iar lângă ei erau crainici și slugi cu iuțea de slujbă,
 110 Care-n ulcioare cuprinse dregeau vin și apă, olaltă,
 Sau cu bureți ștergători iarăși mesele, după mâncare,
 Le curățau și-așterneau, iară alții-mpărțeau din friptură.
 Iar cel dintâi o văzu Telemah, cel asemeni cu zeii.
 Sta el chiar cu pețitorii, cu inima-i greu sfâșiată,
 115 Gându-i zărindu-l mereu tot pe tata, că poate-o să vină
 Ca să împărtășe-odată pe-acei pețitori din palatu-i,
 Iar el cinstirea să-și aibă și-n casa-i să fie stăpânul.
 Tot cugetând, printre ei așezat, o văzu pe Athena,
 Și de îndată păși dinspre poartă, ținând supărare
 120 Cum că atâta la porți lui un oaspe-i stătuse; și-alături
 Stându-i, de dreapta o prinse și lancea cu mâna-i cuprinse
 Și, agrăind-o, astfel glăsui aripate cuvinte:
 „Bun venit, oaspe! Primito-vom drag! Iar apoi, după masă,
 După ce-ntâi te vei îndestula, ne vei spune ce-i păsul!“
 125 Astfel vorbind, o conduse, iar Pallas Athena pe urmă-i.
 Iară de cum înlăuntru ajunseră-n sala cea 'naltă,
 Sulița i-o sprijini, înclinând-o de stâlpul cel mare,
 În ținătorul de suliți, frumos lustruit, unde multe
 Arme de-a lui Odysseu, cel prea mult încercat, erau puse,
 130 Iară pe ea într-un jilț o luă, pe-o velință să steie,
 Mândră, frumos meșterită: iar jos, la picioare, un scaun.
 Iară alături un jilț împestrit el își trase, deoparte
 De pețitori, ca străinului, nestânjenit de vreo larmă,
 Cina să nu-i strice vreunul, trufaș peste el dându-i buzna,
 135 Dar și voind să-l întrebe de tată-său, dus peste mare.
 Ci dintr-o cană frumoasă de aur o slugă turnat-a
 Apă, pe mâini să se spele, într-un căzănel de argint, și
 Lângă el iarăși veni și-i întinse-o măsuță lucrată,
 Iară bucate îi puse pe ea chelărița sfioasă,

Multe gustări rânduind, bucuros, din cămara de-alături. 140
 Stolnicul iar, desfăcând pe-o tipsie, le-aduse friptura,
 Fel de fel, iar lângă ei așeză câte-o cupă de aur.
 Crainicul, iar, printre dânșii trecând, vin turna fără preget.
 Ci înlăuntru intrară apoi pețitorii cei falnici
 Și se-așezară pe rând, tot pe lavițe, cum și pe jilțuri, 145
 Iară acestora crainicii apă pe mâini le turnară,
 Și-apoi bucatele-n coșuri doar slujnicele le cărară,
 Însă copiii de casă ulcioare cu vin pregătiră.
 Ei din mâncăruri cu hulpave mâini apucau de pe mese.
 Dară când ei de băut și mâncare se mai săturară, 150
 Lor, pețitorilor, altele-n gând le mai deteră-a face:
 Cântul și jocul – acestea-s oriunde podoabele cinei.
 Crainicul, deci, preafrumoasa cithară în mâini i-o dădu lui
 Femios, ce le cânta pețitorilor, însă cu sila.
 El, instrunându-și cithara, porni preafrumos să le cânte. 155
 Ci Telemah agrăi pe zeița cu ochi verzi, Athena,
 Capul spre dânsa plecându-și, ceilalți să nu prindă de veste:
 „Oaspe drag, au mâniate-vei, dacă ți-oi spune o vorbă?
 Țstora asta le place, mereu tot cu lira și cântul,
 Uite-așa, când tot avutul altora degeaba-l mănâncă – 160
 Ba pe-al bărbatului căruia ploaia îi spală-n țărână
 Albele oase, sau poate talazul le rostogolește!
 De l-ar vedea pe acela-n Ithaca venind, către casă,
 Tare-ar pofti ei, cu toții, s-ajungă mai iuți de picioare,
 Iar nu atât de bogați și în aur, și-n scumpe veșminte! 165
 Dară acum el se duse pierzării, iar vreo mângâiere
 Nu mai avem, chiar și dacă-ntre oameni vreunul, pe lume,
 Zice că el va veni, dar a-ntoarcerii zi i se duse.
 Hai dar, ci spune-mi curat și cuvântă-mi acum fără preget
 Cine ești? De-unde-ntre oameni? Cetatea ta unde-i? Părinții? 170
 Pe ce corabie-aici ai sosit? Oare cum corăbierii
 De te-au adus în Ithaca? Au cine spuneau ei să fie?
 Căci până-aici tu pe jos nu socot că ajuns-ai vreodată!
 Ci povestește-mi curat, tot așa, să pricep și eu bine,

175 De-ntâia dată sosești, sau tu poate că ești din vechime
 Oaspe cu noi, căci bărbați fără număr cunoscu-ne casa,
 Și-alții, de vreme ce însuși eroul primit-a mulți oameni!“
 Ci către el glăsuț-a zeița cu ochi verzi, Athena:
 „Eu chiar acuma grăi-voi și-ți voi cuvânta fără preget:
 180 Mentis, cumintelui Anhialos fiu, mă țin eu pe lume,
 Iară vâslașilor meșteri din Tafos le sunt eu stăpânul.
 Dară acum cu o navă și soții mei mândri sosirăm,
 Marea ca vinul prin larg străbătând, spre-o cetate de oameni,
 Către Temesa, și, pentru aramă, duc fier din cel falnic.
 185 Iar nava ni s-a oprit mai la țară, nu lângă cetate:
 Reithron se cheamă limanul, sub Neion, rai de pădure.
 Oaspeți noi unii cu alții de mult tot ne ținem pe lume,
 Din moși-strămoși – de te-i duce și-l vei întreba pe bătrânul,
 Însuși eroul Laerte, de care spun unii că nu mai
 190 Vine acum în cetate, ci rabdă din greu, pe la țară
 Stând, cu o slujnică veche, ce hrana și cu băutura
 I le aduce, când zăcerea de la genunchi îl apucă,
 De ostenește, urcând pe costișa livezii cu vie.
 Ci am ajuns: iară lumea spunea c-a sosit în cetate
 195 Tatăl tău; însă acum văd că zeii la drum îl bătură!
 Căci n-a pierit nicidecum pe uscături zeiescul Odysseu,
 Ci parcă-n mijlocul mării întinse el, viu, zăbovește,
 Între talazuri, în insula-n care cu sila-l ținură
 Oameni sălbateci și răi, fără voia-i, tot timpul din urmă.
 200 Dară acuma ți-oi prooroci, cum în sufletu-mi, iată,
 Nemuritorii îmi spun, dar și cum și-mplinise-vor toate,
 Chiar de nu-s prevestitor, tot cum nici ghicitor nu-s în pășări:
 Nu va mai fi el departe, mult timp, de Ithaca înaltă,
 Țara-i iubită: chiar dacă-n lanțuri și-n fiare l-ar ține,
 205 Va născoci cum să vină, șiret și-ncercat, cum i-e firea!
 Hai dar, grăiește cu rost și îmi spune acum fără preget,
 Fiul lui însuși de ești, cel al lui Odysseu, luminatul:
 Chiar că grozav îi mai semeni la chip și, la fel, la privire,
 Lui, cum îl știu, de când tot ne vedem laolaltă, întruna,

Până să urce pe navă spre Troia,-ncotro totdeodată, 210
 Și-alții de seamă, pe nave măiestre urcară Argivii.
 Dară eu pe Odysseu nici că l-am mai văzut de atunci!“
 Spre ea grăi Telemah cel cuminte și-i spuse, la rându-i:
 „Oaspe, grăi-voi acum și îți voi cuvânta fără preget:
 Mama așa-mi spune mie, că-s fiul lui, însă eu unul 215
 N-am cum să știu, căci nu-i om ca să-și știe el singur sămânța!
 O, de-aș fi fost eu cumva fericitul fecior al acelu
 Mândru bărbat care-ajuns-a-n avutu-i, la zile bătrâne!
 Dar soarta rău l-a bătut, între oameni dator cu o moarte,
 Tocmai pe-acela din care mă trag, cum se spune, vezi bine!“ 220
 Ci către el glăsuit-a zeița cu ochi verzi, Athena:
 „Spița nu-ți e fără nume, de zeii de-acum hotărâră
 Tu să o duci mai departe, născut fiind din Penelopa!
 Hai dar, grăiește-așezat și cuvântă-mi acum fără preget:
 Care ospăț, și ce fel de-adunare-i aceasta? La ce bun? 225
 Chef e, sau nuntă? Că doar o-ntrunire așa nu arată!
 Cât de obraznic îmi pare că, trufași, aceștia prin casă
 Hulpav se-ndoapă! Amar mânia-s-ar bărbatul, acasă
 Care-ar veni, de rușinea de care ar da, pricepând-o!“
 Spre ea grăit-a din nou Telemah cel cuminte, și-i spuse: 230
 „Oaspe, odată ce asta mă-ntrebi și aceasta ți-e vorba –
 Casa aceasta avut-a a fi ea cândva și bogată,
 Fără cusur, cât aicea stăpân fu bărbatul acela.
 Dară altfel vrură zeii acum, măsurându-ne rele,
 Când neștiut îl făcură pe el printre oameni, pe lume. 235
 Căci n-aș jeli nici măcar așa greu, de răpus el, odată,
 Ar fi căzut printre soți-i, la Troia-cetate, cu vază,
 Ori la cei dragi, poate,-n brațe, războiul când dus-a la capăt!
 I-ar fi putut ridica o movilă Aheii, deasupra,
 Iară copilului său mare slavă să-i lase-ar fi fost dat! 240
 Dar iată cum, fără slavă, răpit fu de vânturi ca Harpii,
 Și, dus, rămase așa, neștiut, neafiat, iar durerea
 Nouă, jelind, ne-a rămas! Dar suspinu-mi nu-i doar pentru dânsul
 Numai, ci zeii-mi lăsară și alte pricini de-ntristare.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prima ediție din *Odysseia* în traducerea lui Dan Slușanschi a apărut la Editura Paideia, București, 1997 (reeditată în 2009).

Prezenta ediție a fost îngrijită în redacția Editurii Humanitas. Față de edițiile anterioare, am corectat tacit erorile de tipar și am marcat prin paragraf secvențele narative, spre mai ușoara orientare a cititorului și după intenția traducătorului, așa cum se vedește din fișierele originale păstrate.

Acolo unde existau lacune în edițiile menționate, manuscrisul a fost reconstituit de Emil Slușanschi din fișierele originale. La completarea lacunelor și-a adus contribuția și Octavian Gordon, pe baza documentelor de lucru aflate în Fondul Dan Slușanschi, pe care l-a organizat și catalogat la Colegiul „Noua Europă“.

De mare ajutor în ceea ce privește reîntregirea textului a fost Francisca Băltăceanu. Traducerea versurilor care nu au putut fi recuperate pe nici o cale, și anume: IV, 132-133; VI, 200; XIX, 59, îi aparține.

Tuturor celor de mai sus editura ține să le mulțumească.

Editura

CUPRINS

I	α
ADUNAREA ZEILOR.	
ÎNDEMNURILE ATHENEI CĂTRE TELEMAH	5
II	β
ADUNAREA CELOR DIN ITHACA.	
PLECAREA LUI TELEMAH	19
III	γ
CELE PETRECUTE LA PYLOS	33
IV	δ
CELE PETRECUTE ÎN LACEDEMONA	49
V	ϵ
PLUTA LUI ODYSSEU	75
VI	ζ
SOSIREA LUI ODYSSEU LA FEACI	91
VII	η
INTRAREA LUI ODYSSEU LA ALCINOUS	103

VIII	θ
RECUNOAȘTEREA LUI ODYSSEU DE CĂTRE FEACI	115
IX	ι
POVESTIRILE DE LA ALCINOU. CYCLOPEIA	133
X	κ
CELE DE LA AIOLOS, LAISTRYGONI ȘI CIRCE	151
XI	λ
ÎN ȚARA MORȚILOR	169
XII	μ
SIRENELE, SCYLLA ȘI CHARYBDA, BOII SOARELUI	189
XIII	ν
PLECAREA LUI ODYSSEU DE LA FEACI ȘI SOSIREA ÎN ITHACA	203
XIV	ξ
CONVORBIREA LUI ODYSSEU CU EUMAIOS	217
XV	ο
SOSIREA LUI TELEMAH LA EUMAIOS	235
XVI	π
TELEMAH ÎL RECUNOAȘTE PE ODYSSEU	253
XVII	ρ
ÎNTOARCEREA LUI TELEMAH LA ITHACA ÎN CETATE	269
XVIII	σ
LUPTA LUI ODYSSEU CU IROS	289

XIX	τ
CONVORBIREA DINTRE ODYSSEU ȘI PENELOPA. SPĂLATUL	303
XX	υ
CELE DINAINTEA UCIDERII PEȚITORILOR	323
XXI	φ
ÎNCERCAREA ARCULUI	337
XXII	χ
UCIDEREA PEȚITORILOR	351
XXIII	ψ
PENELOPA ÎL RECUNOAȘTE PE ODYSSEU	367
XXIV	ω
ÎNCHEIEREA PĂCII	379
POSTFAȚĂ	397
BIBLIOGRAFIE ESENȚIALĂ	403
INDICE DE NUME	407
INDICE DE LOCURI	423
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	431

Această ediție a Odiseii a fost redactată de Radu Gârmacea și Alexandru Skultéty și corectată de Patricia Rădulescu. Volumul a fost paginat de Iuliana Constantinescu în macheta creată de Radu Gârmacea, cu caractere Maiola romane și grecești, de rând, verzale și capitaluțe. Ilustrațiile au fost desenate în tehnică mixtă pe hârtie, iar supracoperta, coperta, forțașurile și pagina de titlu au fost executate pe ipsos în tempera și incizie. Lucrarea s-a dat la tipar la Monitorul Oficial R.A. împreună cu o ediție similară a Iliadei, spre a se imprima pe hârtie de volum tonată de 80 de grame, în ziua de 8 noiembrie a anului 2012, când s-a întocmit și acest

COLOFON

